

Bővebb életrajz II.

1976. május 13-án **Baka István - Nagy Gáspár - Pintér Lajos bemutatkozó estet** rendeztek Budapesten, az Eötvös Kollégiumban, melyet Kormos István vezetett be. A három költő sorsközösség-vállalásának előzményeire Pintér Lajos így emlékezik:

„Pistát személyesen valamikor 1972 táján ismertem meg, ha igaz, ő írt nekem először a Kincskereső szerkesztőjeként az Eötvös Kollégiumi címemre, és egy Kiss Benedek-interjút kért a lapjának, amit én meg is csináltam. Ezzel párhuzamosan mint fiatal költők publikációkban és írószövetségi rendezvényeken is sokat együtt voltunk, látszott, hogy egy egyszerre induló, rokon vonásokat mutató nemzedék tagjai vagyunk Pista, Pinczési Jutka, Pass, Nagy Gazsi, Bari, én és többen mások. Kormos Pista volt ennek a rajzásnak az egyik központi embere. Ha Pista könyvét nem is Kormos szerkesztette, az 1976-os Baka - Nagy Gáspár - Pintér hármas bemutatkozó est, melyet Kormos István vezetett be, mutatta ezt a közös erőt. [...] Ezidőtájt valamikor 1972 és 1978 között a megalakuló Fiatal Írók József Attila Körében is együtt dolgoztunk a vezetőségben. Pista, Gazsi, Ördögh Szilveszter, Görömbei és mások. Harcoltunk, és munkánk végeztével egyszerre mondtunk le több év után, emlékszem, név szerint ajánlottunk magunk helyett új vezetőséget, Pista Zalánt, Nagy Gazsi Tóth Erzsit, én Lezsákot, Görömbei talán Aczél Gézát nevezve meg.” ([Pintér Lajos](#))¹

Egyetemi Lapok [az Elte BTK hetilapja], 1976. jún. 23. A fotón Pintér Lajos látható

1976-ban fedezte fel magának Gustav Mahler zenéjét. Ennek hatására írta meg egy évvel később a [Trauermarsch](#) című hosszúverset, amely Vörös István² szavaival szólva „az első nagy fajsúlyú darab az életműben, és az egyik első a zenei ihletésű versek közül is.”

Az élmény a nagy formátumú zeneművek képére formálja a verset. Hömpölygése elmosza a gondosan csiszolt miniatűr formákat: itt már nincs állókép, nincs versszakokra töredezettség. Egyetlen lélegzetvételtre kibukó, mégis szigorúan megkomponált, hatalmas szimfóniát hallunk, látunk, érzékelünk – versben elbeszélve. Az apokaliptikus látomás pátoszána féken tartására megjelenik az ironia és a groteszk.

1977. november 21-én a zalaegerszegi **Reflex Színpad** bemutatta a [Háborús téli éjszaka](#) című költői játékát, amelyet a rendező, **Merő Béla** felkérésére írt.

1978-ban született fia, Tamás.

1979-ben a Szegeden élő fiatal költők, Petri Csathó Ferenc, Baka István, Téglásy Imre, Géczi János, Zalán Tibor és Belányi György antológiát adtak ki [Gazdátlan hajók](#) címmel, Szigeti Lajos Sándor szerkesztésében, Ilia Mihály bevezető szavaival. Baka volt az egyetlen költő, akinek már önálló kötete is megjelent. Akkoriban az antológiák fontos szerepet játszottak egy-egy fiatal generáció életében, mivel a saját kötethez jutást 4-5 évnyi várakozás előzte meg. A *Gazdátlan hajók* jelentőségét a helyi hatalmasságokkal vívott hosszas küzdelem is érzékelteti. Néhány - ma már ártalmatlannak tűnő - vers feláldozása árán sikerült csak kompromisszumra jutniuk. Valószínűleg ez a küzdelem is hozzájárult hosszas szegedi belső emigrációjának kialakulásához. Lakóhelyén egészen az utolsó évig, 1995-ig mellőzöttek érezte magát. A rendszerváltás előtt a mellőzés sok esetben tiltással is együtt járt: volt olyan középiskola, ahová nem hívhatták meg rendhagyó irodalomórára, sőt műveit kitiltották-kivágták a rádióban elhangzó Tiszatáj-műsorokból is.

1979 őszén a rendszeres kapcsolattartás reményében egy autóbusznyi fiatal

magyar író indult Kolozsvárra, hogy ottani magyar és román nemzedéktársakkal találkozzék.

„Azon a buszon nekem is jutott egy hely – írta egy évtizeddel később –, s a kolozsvári két nap addigi életem legfontosabb élményei közé sorolódott be. Azt hiszem, a fél romániai magyar irodalom baráti ölelését viszonyozhattuk...” (Balla Zsófia)³

A **Korunk** szerkesztőségében Gáll Ernő fogadta a vendégeket, lakásában Balla Zsófia. Ekkor ismerkedett meg Szőcs Gézával, Kányádi Sándorral, Gálfalvy Györggyel, s azokkal a költőkkel, akiket később mindig a legjobb magyar költők közé sorolt: Lászlóffy Aladárral, Markó Bélával, Farkas Árpáddal. Ha a rendszeres kapcsolattartás – a politika függvényeként – intézményes formában nem is valósulhatott meg, a személyes barátságok annál inkább elmélyültek. Az első találkozást levélváltások, könyvcserék és minden lehetséges alkalommal kölcsönös személyes látogatások követték.

1981-ben megjelent második kötete, a **TŰZBE VETETT EVANGÉLIUM**.

Szerkesztőségi szobája lassanként Szeged egyik fontos szellemi műhelyévé vált. Megfordult itt a magyarországi és a határon túli kultúra sok-sok jelentős személyisége: írók, költők, zeneszerzők, színészek, festők, a közvetlen barátoktól (Ilia Mihály, Szepesi Attila, Nagy Gáspár, Pintér Lajos, Szőke Katalin, Zalán Tibor, Gécz János, Balog József, Pataki Ferenc, Huszár Lajos, Szörényi László, Füzi László, Tolnai Ottó), a művek útján szerzett szellemi társakig (Markó Béla, Lászlóffy Aladár, Csatlós János, Viktor Szosznora, Bohumil Hrabal, Gennadij Ajgi és még sokan mások).

Ő maga rendkívül sokat köszönhetett az egyetemi [Móra Kollégium](#) pezsgő kulturális életének. A nyolcvanas évek elejétől a kollégium Erdélyi Ágnes által szervezett filmvetítései, irodalmi estjei és azoknak meghívott vendégei nyújtották számára azt a szellemi többletet, amelynek birtokában a vidéki írói lét válságait leküzdhetette.

(A Móra Kollégiumban Petri Csathó Ferencsel)

1984-ben megjelent első prózakötete, a [SZEKSZÁRI MISE](#).

Október 15-én az **Újvidéki Televízió Tiszatáj-műsort** készített Vörös László főszerkesztő, Pintér Lajos, Belányi György és Baka István költők részvételével. Pintér Lajos – aki a vajdasági írókkal már évtizedes barátságban volt – sorra bemutatta őt Tolnai Ottónak, Végel Lászlónak, Sziveri Jánosnak, Danyi Magdolnának. Pintér, Tolnai, Baka szinte az egész napot együtt töltötték. Mire bejárták az összes számba jöhető lemezboltot, Tolnai és Baka között barátság szövődött a zene, a filmek s más közös kulturális és létélmények jegyében.

1985 májusában **Bohumil Hrabal** a Móra Kollégium meghívására Szegedre érkezett. Hrabal a Kincskereső Szerkesztőségébe is ellátogatott, „*ahol a szegedi írók kis csoportja és egy valamivel nagyobb csoport Egger Bier várta.*” Az élményről Baka István [Hrabal Szegeden](#) címmel beszámolt a *Délmagyarország* hasábjain 1991 októberében.

A [Liszt Ferenc éjszakája a Hal-téri házban](#) című verséért Robert Graves-díjjal jutalmazták.

„1985. október 22-én (!), Lakiteleken Lezsák Sándor szervezte meg a kiállítással egybekötött nagy sikerű **Antológia Estet**, ahol Aczél Géza, Ágh István, Baka István, Buda Ferenc, Csoóri Sándor, Kovács István, Nagy Gáspár, Ratkó József, Serfőző Simon, Szervác József, Szécsi Margit, Tornai József, Tóth Erzsébet, Utassy József, Veress Miklós, Zalán Tibor olvasott fel verseket, de hangfelvételtől elhangzott Illyés előadásában az indexen lévő Egy mondat a zsarnokságról is. A rendezvényt a helyi és megyei pártszervezet időpontja és tartalma miatt „rendszerellenes lázadásnak” minősítette...” [Nagy Gáspár levelei](#)⁴

Ebben az évben kiadták harmadik verseskötetét, a **DÖBLING**-et és második prózafordítását, [ILJA KASAFUTGYINOV: NEMES VÉR](#)⁵ című kisregényét.

1985-ben **Viktor Szosznora** leningrádi költő (a képen középen) verseit fordította, akit azon a nyáron hosszabb ideig vendégül látott szegedi lakásában. Magyarországon több utazást is tettek. Veszprémi irodalmi estjüket **Géczi János** költő (balról) szervezte. Jobbról Tömöry Péter színházi rendező.

1986. Az Európa Kiadó megjelentette első önálló versfordításkötetét, [VIKTOR SZOSZNORA VERSEI](#) címen. Sorsdöntő fordulat volt ez az életmű szempontjából, melyre Szőke Katalin hívta fel először a figyelmet: „Körülbelül innen datálható tudatos fordítói tevékenysége, amely költészetét vitathatatlanul minőségileg újította meg. [Füzi Lászlónak a Jelenkor 1995 decemberi számában megjelent Szerepversek – sorsversek](#) című tanulmányában tett megjegyzése, miszerint »a költő Baka István és a műfordító Baka István között [...] roppant szoros a kapcsolat, szorosabb, mint bármely más esetben a magyar irodalom történetében, s mindkettő jócskán hat a másikra« – az egyik leglényegesebb megállapítás Baka költői világára vonatkozólag. [...] Egyébként azt gondolom, hogy ez a kapcsolat olyannyira mély Baka költészetében, hogy

verseinek nemcsak magyar, de orosz kulturális >kódja< is van; illetve megfordítva, ami inkább természetes, fordításai igazi Baka-versek és a magyar költészet részei. Baka István az orosz kultúrát, tág értelemben véve, nem csupán elsajátította, de majdhogynem olyan intenzitással élte meg (Szőke Katalin)⁶

Arról, hogy a műfordítás (Műfordításait bővebben ld. jelen honlap: [Művek / Works](#)) hogyan járult hozzá saját költői nyelvének megújulásához, sok mindent maga Baka István is megfogalmazott:

„Nagyon nagyot tévedtem fiatal koromban. Azt hittem, ha fordítok – elvesztem önmagam. Nem mertem fordítani. Pedig voltak évek – a hetvenes évek közepén –, amikor nagyon szegény voltam és elkeseredett. Évi három verset ha írtam, és mégsem fordítottam. [...] – 83 előtt már fordítottam [Viktor Szosznorát, bemutattam a Tiszatájban](#). Akkor [1983-ban] [...] újra megcsináltam pár versét. Annyira érdekesnek tartottam, hogy a hatására megírtam a [Helsingőrt](#).⁷ Szosznorának is ajánlottam. Akkor jöttem rá, hogy a fordítás nem megszűntet,

hanem megsokszoroz engem.”

[Balog József / 5](#)⁸

(A képen a kincskeresőbeli szerkesztőségi szobájában. A felvételt a JGYTF 2. sz. Gyakorló Általános Iskola diákjai készítették 1991 májusában.)

Balog Józsefnek, az interjú készítőjének közbevetésére: „- A Yorick-versek nyitányának is tekinthetjük a Helsingőrt.” - a gondolatmenet így folytatódik:

*„- Igen - bár a Yorickot csak a 90-es évben tudtam megírni, arról az évről szól -, de a fordítások után kezdtem a szójátékot is használni. Ezek nagyon nehéz versek, tele alliterációkkal - nem egy mássalhangzót kell használni, hanem az orosz nyelv torlódásai miatt sokkal többet - és szójátékokkal. Persze én ma is a metaforát tartom magasabbrendű eszköznek [...] Azt is az oroszoknál fedeztem fel, hogy a költészet: zene! A saját - szándékoltan darabos - költészetemet is átalakította ez a felfedezés. Ma már nem tartok a dallamtól. Amit addig a Nyugatosok cifraságának éreztem.” (Balog József /6)*⁹

1986 a Tiszatáj szerkesztőbizottsága leváltásának éve is. Baka István bojkottálta az új szerkesztőséget: a **kecskeméti [Forráshoz](#)** csatlakozott, és az Írószövetség Délmagyarországi Csoportjából hivatalosan is átlépett a kecskemétiiekhez. Rendezvényeiket sűrűn látogatta, és a kölcsönös jó kapcsolat még ma is - túl a halál határmezsgyéjén - produktív szellemi erőnek bizonyul. **Füzi Lászlót**, a folyóirat főszerkesztőjét számos alapvető fontosságú Baka-tanulmány szerzőjeként ismerhettük meg. Az egész folyóiratnyi terjedelmű emlékszámok sorát is a **[Forrás](#)** nyitotta meg 1996 májusában, egy olyan számmal, amely az azóta eltelt időben a Baka-filológiában tekintélyes hivatkozási alapnak bizonyult.

Húszéves a Forrás (Dobozi Eszter, Goór Imre, Kiss Benedek, Füzi László, Pintér Lajos, Szekér Endre, Kovács István, Utassy József, Tornai József, Csiki László, Vörös Júlia, Baka István, Buda Ferenc)

Húszéves a Forrás (1989)

Félkörben: Dobozi Eszter, Goór Imre, Kiss Benedek, Füzi László, Pintér Lajos, Szekér Endre, Kovács István, Utassy József, Tornai József, Csiki László.

Elöl: Vörös Júlia, Baka István és Buda Ferenc.

(Bahget Iszkander fotója)

[Előző oldal](#)

[Következő oldal](#)